

JOHN BAXTER:

Stanley Kubrick

Lolita, 2001: Űrodüsszeia, Mechanikus narancs, Ragyogás, Tágra zárt szemek. Néhány cím egy fantasztikus filmrendező életművének leghíresebb alkotásai közül. Végzetes szerelmi történet, sci-fi, antiutópia, pszichohorror és egy különleges álmovella adaptációja: a műfaji sokszínűség Stanley Kubrick művészetének egyik meghatározója.

Az ő életrajzát írta meg John Baxter, de nevezhetjük könyvét magán-filmtörténetnek, hisz Stanley Kubrick élete a filmkészítés volt. Bár sokat megtudunk a szövegből Kubrick jelleméről is, mely filmjeihez hasonlóan nem volt átlagos. A fejezet-címek egy-egy film készülésének vagy el nem készülésének történetét foglalják össze, a címek „az ember”, azaz Stanley Kubrick aktuális érdeklődését és az adott film témáját határozzák meg. (*A szerelmes Kubrick, Kubrick a végtelenen túl, Kubrick a huligánok között, Kubrick a pokolban és A Kubrick-kastélyban* stb.) Filmjei láthatatlan főszereplője valóban a rendezőjük, a rendkívüli Kubrick.

Baxter könyve izgalmas, szórakoztató, jó stílusban megírt könyv. Az olvasót bennfentesként kezeli, részletesen elmeséli a filmek történetét a forgatókönyvek megírásának kacifántos részleteitől a forgalmazás bonyodalmaig. Számos író, opera-

tőr, díszlettervező és vetélytárs életművébe is bepillantást nyerünk. A szerzőnek pedig nem volt könnyű dolga, Stanley mindent elkövetett, hogy a filmjei pontosan olyanok legyenek, és úgy készüljenek el, ahogy ő elképzelte. Ebből az következett, hogy minden alkotása még a szokásosnál is nehezebb, hosszabb folyamat eredményeképpen jött létre. Magánélete viszont példás volt, második feleségével és lányaikkal (az egyik nevelt) a világtól elzártan, csendesen élte le életét, nem szolgálva zaftos részletekkel életrajzírója és rajongói számára. A rajongás helyett a csodálat vagy a tisztelet a megfelelőbb szó, mely filmjeinek szólt és szólt, ahogy annak normális esetben lennie is kell. Emberileg pedig minden kétséget kizárólag antisztár volt Kubrick, legalábbis ez derül ki Baxter könyvéből.

Stanley Kubrick összesen tizenhárom játékfilmet készített. Nem mintha fiatalon halt volna meg, vagy a producerek nem támogatták volna. De szinte titkosszolgálati módszerekkel ellenőrizte, hogy a világ mozijaiban megfelelő képkivágással vetítik-e a filmjeit. Közben a vetélytárs Spielberg szépen összeszedte saját következő filmjére a pénzt. Vagy a következő háromra. Baxter komoly energiát fektet annak elbeszélésébe, hogy szinte napról napra kivel veszett össze Stanley, vagy ki haragudott meg és miért Kubrickra. Egy pszichiáter alaposágával részle-

tezi a rendező valóban nem hétköznapi természetét, mániáit, hisztériáit.

A fényképésztanoncból lett filmrendező rengeteget olvasott, és filmjei is majdnem mind adaptációk. Rajongott a jó történetekért, és bár ő már Amerikában született, ellenállhatatlanul vonzódott gyökereihez, az európai kultúrához. Amint tehetett, elhagyta szülőföldjét, és Angliában telepedett le. De mivel sok szálon kötődött, elsősorban üzletileg, Amerikához, gyakran kényszerült megtenni az odavezető hajóutat: rettegett a repüléstől. Filmet akart készíteni Napóleonnól, de mire elkészült volna, a filmes piacot elárasztották a hadvezérről készült alkotások.

Erős a kényszer, hogy Baxter munkája helyett Kubrick kerüljön e

szövegben is középpontba, de ez a szerző érdeme. Számára Stanley és az olvasó a fontos. Könyve olvasmányosságának nem árt sem alapossága, sem az a nyilvánvalóan elismerő beszédmód, ahogyan Kubrickról ír, anélkül, hogy tévedhetetlennek állítaná be.

Kiknek szól ez a könyv? Filmes szakembereknek, akik szeretik a regényeket. Irodalomárokknak, akik szeretik a filmeket. Bárkinek, aki erőt kíván meríteni céljai eléréséhez. A Stanley Kubrickról szóló könyv elsősorban egy elképzeléseit minden erővel, elszántsággal, tanulással megvalósító ember története.

PÉCZELY DÓRA

(Fordította Simon Vanda, Osiris Kiadó, Budapest, 2003, 452 oldal, 2480 Ft)